

ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส
ในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
LEADERSHIP IN TEMPLE MANAGEMENT OF ABBOTS
IN SAK LEK DISTRICT PHICHIT PROVINCE

พระครูพิพัฒน์ปริยัติคุณ (สิริคุตต์ ห้อยไทยสงค์)*, พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ เด่นประเสริฐ), นิกม ศรีราช
Phrakhruphiphatpariyattikhun (Sirikhut Hoithaisong)*, Phrakruwichotisikkhakit (Narong Denprasert), Nikom Srirat
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: 29122521ppp@gmail.com

Received March 14, 2026; Revised May 10, 2026; Accepted May 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์อำเภอสาทเหล็ก จำนวน 100 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิธีการทดสอบค่า ที ค่า เอฟ และมีการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยนำมาสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.55) ส่วนหลักพรหมวิหารธรรม 4 ด้าน โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.57) 2. การเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ภาพรวมไม่แตกต่างกันทุกด้าน และ 3. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสนั้นจะต้องดำเนินตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านไปพร้อม ๆ กันโดยยึดหลักพระธรรมวินัยและหลักพรหมวิหารธรรมที่เป็นธรรมสำหรับผู้หน้าที่ต้องมี ซึ่งจะทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสถานภาพทางวัดไม่เหมือนกันการดำเนินกิจกรรมจึงแตกต่างกันออกไปแต่การเป็นผู้นำที่ดีต้องยึดหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์บูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมให้เกิดมีในตนเจ้าอาวาสที่เป็นผู้ปกครองวัดและดูแลพระสงฆ์จะต้องเอื้อเพื่อต่อพุทธศาสนิกชนโดยรอบวัดเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารจัดการวัด, เจ้าอาวาส

Abstract

This research article aimed to: 1. study the leadership in temple management of abbots in Sak Lek District, Phichit Province; 2. compare the leadership in temple management of abbots in Sak Lek District, Phichit Province, classified by personal factors; and 3. propose guidelines for leadership in temple management of abbots in Sak Lek District, Phichit Province.

This study employed a mixed-methods research design. For the quantitative research, the sample consisted of 100 monks in Sak Lek District. Data were collected using a questionnaire and analyzed using mean, standard deviation, t-test, F-test, and one-way analysis of variance. For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with nine key informants. The synthesized findings were subsequently validated through a focus group discussion.

The findings revealed that 1. The overall administration of Sangha affairs in six aspects was at a high level ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.55), while the overall practice of the four Brahmavihara principles was at the highest level ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.57). 2. The comparison classified by personal factors revealed no significant differences overall or in any individual aspect. and 3. Leadership in temple management requires abbots to concurrently implement all six aspects of Sangha administration in accordance with the Dhamma and Vinaya and integrate the four Brahmavihara principles as essential virtues for leaders. Although temples differ in their contexts and conditions, resulting in different approaches to their activities, effective abbots should integrate the principles of Sangha administration with the Brahmavihara principles in their leadership. As temple administrators responsible for governing temples and supervising monks, abbots should also provide support and assistance to surrounding Buddhist communities. Such mutual support contributes to greater effectiveness in Sangha administration and temple management.

Keywords: Leadership, Temple Management, Abbot

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ถือเป็นส่วนหนึ่ง อันเกิดจากพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในอดีตยกตัวอย่างคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้า ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติในชีวิต เพื่อให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล), 2554) ปัจจุบัน พระสงฆ์และวัดเป็นตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนา โดยมีมหาเถรสมาคมและพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองบริหารคณะสงฆ์และการพระศาสนาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและระเบียบประเพณีของสังคมไทยในทุกส่วนทุกระดับ โดยคำว่า พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาให้ปฏิบัติถูกต้อง (สำนักงานเจ้าคณะภาค 16, 2547) ส่วนคำว่า การคณะสงฆ์หรือการพระศาสนานี้ หมายถึง ภารกิจ 6 ประการ ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยวิธีดำเนินการทั้ง 6 ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่ (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้น วัดและพระสงฆ์จึงถือว่าเป็นศูนย์กลางเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี เปรียบประดุจเหมือนตะเกียงให้แสงสว่างเป็นประโยชน์แก่ผู้คน เป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัดด้วยหลักความถูกต้องดีงามและได้ประโยชน์

สูงสร้างความสำเร็จก้าวหน้าเป็นปีกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ประชาชนจึงยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา น้อมนำหลักธรรมมาใช้เป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการดำรงตน คุณแลสังคมหรือกระทั่งช่วยเหลือประเทศชาติ สังคม มีความสงบสุขร่มเย็น จนได้รับการขนานนามว่าเมืองพุทธ ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงต้องมีภาวะผู้นำในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์

ภาวะผู้นำของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องมีคุณลักษณะคือ ผู้นำต้องมีคุณสมบัติ เช่น มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความดีและความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2546) ดังพุทธภาษิตแสดงไว้ว่า “เมื่อฝูงโคว่ายน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปคด ฉันทใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติชั่วเสียหาย แวันแคว้นทั้งหมด ก็ยากเย็น หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ธรรม เมื่อฝูงโคว่ายน้ำข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรง ฉันทใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็พลอยดำเนินตามทั้งวันแคว้นก็จะอยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม” (อง.จตุกก 21/70/98) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นความสำคัญของผู้นำต่อความอยู่สวัสดิภาพและสันติสุขของตนเอง องค์การ สังคมและประเทศชาติทั้งหมด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2546) ดังนั้นพระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและดำเนินกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านให้เกิดประสิทธิภาพรวมทั้งยังต้องเป็นผู้นำพุทธบริษัทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในเขตปกครองอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนไทย โดยเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งล้วนส่งผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและการพัฒนาชุมชนโดยตรง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันวัดในพื้นที่ชนบท เช่น อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร กำลังเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น การขาดแคลนพระภิกษุ ข้อย่ำกีดด้านงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงการบริหารจัดการที่ยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ทำให้บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์กลางจิตใจและการพัฒนาชุมชนลดลง

ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญ เพื่อค้นหาแนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตรตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร จำนวน 133 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสากเหล็ก, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน ที่เป็นผู้บริหารงานคณะสงฆ์ ในอำเภอสากเหล็กและไวยาวัจกรที่ทำงานกับพระสงฆ์มาโดยตลอดจนถึงผู้นำชุมชนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง และใกล้ชิด ประกอบไปด้วย 1. กลุ่มพระสงฆ์อำเภอสากเหล็ก จำนวน 3 รูป 2. กลุ่มไวยาวัจกรในอำเภอสากเหล็ก จำนวน 3 คน และ 3. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดังนี้ 1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามในพื้นที่เป้าหมาย 2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด และ 3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีขั้นตอนดังนี้ 1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ 2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้ 3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และ 4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ

ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน และผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ 1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และ 4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครอง	4.27	0.56	มากที่สุด
2. ด้านศาสนศึกษา	3.82	0.78	มาก
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.92	0.74	มาก
4. ด้านการเผยแผ่	4.09	0.61	มาก
5. ด้านสาธารณูปการ	4.27	0.58	มากที่สุด
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	4.02	0.61	มาก
โดยภาพรวม	4.07	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่อยู่ในค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.56) และด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.58) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเผยแผ่ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.61) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบผลการศึกษาดังนี้

2.1 อายุ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 0.69$, Sig = 0.56) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.2 พระสงฆ์ที่มีพระภิกษุสงฆ์ต่างกันมีระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 1.11$, $Sig = 0.35$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.3 การศึกษาแผนกธรรม พระสงฆ์ที่มีการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 2.43$, $Sig = 0.07$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า แตกต่างกันในด้านการเผยแผ่ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.4 การศึกษาสามัญ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญ มีระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 0.26$, $Sig = 0.85$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

3. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่า 1. ด้านการปกครอง การปกครองวัดต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของวัดและปฏิบัติตามคณะสงฆ์เพื่อการดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน การปกครองโดยใช้หลักเมตตาธรรมในการปกครอง พ่อปกครองลูกและดูแลกันช่วยเหลือกัน การใช้หลักการมีส่วนร่วมและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและพระสงฆ์ในพื้นที่ในการจัดกิจกรรม 2. ด้านศาสนศึกษา การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละตำบลหรือในระดับอำเภอ ส่งเสริมปัจจัยและสิ่งของรวมทั้งการสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน ส่งเสริมการอ่านหนังสือด้วยตนเองและสวดมนต์จนเกิดความแตกฉานในศัพททางพระพุทธศาสนา 3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนการศึกษานักเรียนในเขตอำเภอสาทเหล็กทั้งพระสงฆ์และนักเรียน มีการจัดการตั้งสนามสอบนักธรรมและธรรมศึกษาให้กับพระสงฆ์และนักเรียน ส่งเสริมในการปรับปรุงบูรณะซ่อมอาคารเรียนและสนามกีฬาตลอดถึงสิ่งอำนวยความสะดวกกับนักเรียน 4. ด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่ด้วยการบรรยายธรรมตามหน่วยงานของรัฐและสถานศึกษาและการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมการบรรยายธรรมและทำบุญตักบาตร เวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมด้านการเผยแผ่พระธรรมพุดในอำเภอเป็นประจำ 5. ด้านสาธารณูปการ การบูรณะวัดนั้นส่วนใหญ่สร้างตามความจำเป็นไม่สร้างอะไรที่เกินความจำเป็น การบูรณะนั้นทางวัดจะต้องประชุมคณะกรรมการในการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการก่อสร้างและการหารายได้เนื่องจากทางวัดไม่มีงบประมาณ ร่วมกันคัดเลือกผู้รับเหมาในการก่อสร้างวางแผนมีแบบแปลนวัดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม และ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงให้กำลังใจและสิ่งของใช้ที่จำเป็นและปัจจัย ร่วมกับทางเทศบาลตำบลสาทเหล็ก MOU โรงเรียนและวัดช่วยเหลือกันทุกเรื่องตลอดทั้งจิตอาสาพัฒนาให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันทำงาน การช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนได้เข้ามาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเจ้าอาวาสมีกฎระเบียบภายในวัดที่ชัดเจน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยตามพระธรรมวินัยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวัดอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นระบบส่งผลให้สามารถปกครองดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านศาสนศึกษา เนื่องจากเจ้าอาวาสจัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุและสามเณรภายในวัดอย่างต่อเนื่องพร้อมส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมนักธรรมและบาลีก่อนสอบสนามหลวงรวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูสอนพระปริยัติธรรม

และเปรียญธรรมมีส่วนร่วมในงานคณะสงฆ์อย่างเหมาะสม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เนื่องจากเจ้าอาวาสจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจริยธรรมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พร้อมส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานด้านการศึกษาสงเคราะห์รวมทั้งสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่ขาดแคลนในเขตปกครองของตนเอง ด้านการเผยแผ่ เนื่องจากเจ้าอาวาสจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชาพร้อมจัดอบรมให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนพิธีและการปฏิบัติที่ถูกต้องรวมทั้งส่งเสริมการอบรมจริยธรรมให้ประชาชนรู้จักผิดชอบชั่วดี และสิ่งที่ควรทำควรเว้น ด้านสาธารณูปการ เนื่องจากเจ้าอาวาสดำเนินการซ่อมแซมเสนาสนะและถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรมให้สามารถใช้งานได้ดีพร้อมก่อสร้างและพัฒนาสิ่งปลูกสร้างโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาศาสนสมบัติภายในวัด ด้านสาธารณสงเคราะห์ เนื่องจากเจ้าอาวาสจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมและสะดวกสำหรับการประกอบกิจกรรมบำเพ็ญกุศลของประชาชนพร้อมให้ความอนุเคราะห์ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวก รวมทั้งจัดให้มีไฟส่องสว่างตามถนนภายในวัด เพื่อความปลอดภัยในการสัญจรของผู้มาร่วมงาน ซึ่งทำให้ผลของการวิจัยออกมาอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานของพระครูโพธิจิตตคุณ (กิตติพงษ์ สุบุญโญ) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ของคณะสงฆ์ภาค 3 ผลการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับที่ดีมาก มีปัญหาและอุปสรรคในระดับที่น้อยมาก ด้านการเผยแผ่ พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และยังเจ้าอาวาสมีการจัดอบรมให้ประชาชนเข้าใจถึงศาสนพิธีและการปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่ประชาชนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี และสิ่งที่ควรทำควรเว้น และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรกมลเมธ กตบุญโญ (โค้วตระกูล) (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเจ้าอาวาสมีการจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมและสะดวกสำหรับการประกอบกิจกรรมบำเพ็ญกุศลและให้ความอนุเคราะห์ในการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลได้พร้อมจัดให้มีไฟส่องสว่างตามถนนภายในวัด เพื่อความปลอดภัยในการสัญจรของผู้ที่มาร่วมงานบำเพ็ญกุศลซึ่งทำให้ผลของการวิจัยออกมาอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานของพระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา การศึกษาแผนกธรรม การศึกษาสามัญ ระดับการปฏิบัติต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร โดยในภาพรวมไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับที่พระครูวินัยธรกมลเมธ กตบุญโญ (โค้วตระกูล) (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยและสอดคล้องกับงานของพระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ด้านสาธารณสงเคราะห์ของ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษานักธรรม ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของอำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร พบว่า ภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสนั้นจะต้องดำเนินตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านไปพร้อม ๆ กันด้านการปกครองวัดต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของวัดและปฏิบัติตามคณะสงฆ์เพื่อการดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน การปกครองโดยใช้หลักเมตตาธรรมในการปกครองเพื่อปกครองลูกและดูแลกันช่วยเหลือกัน การใช้หลักการมีส่วนร่วมและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและพระสงฆ์ในพื้นที่ในการจัดกิจกรรม การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละตำบลหรือในระดับอำเภอส่งเสริมปัจจัยและสิ่งของรวมทั้งการสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน ส่งเสริมการอ่านหนังสือด้วยตนเองและสวดมนต์จนเกิดความแตกฉานในศัพททางพระพุทธศาสนา การจัดตั้งกองทุนการศึกษานักเรียนในเขตอำเภอสากเหล็กทั้งพระสงฆ์และนักเรียน มีการจัดการตั้งสนามสอบนักธรรมและธรรมศึกษาให้กับพระสงฆ์และนักเรียน ส่งเสริมในการปรับปรุงบูรณะซ่อมอาคารเรียนและสนามกีฬาตลอดถึงสิ่งอำนวยความสะดวกกับนักเรียน การเผยแผ่ด้วยการบรรยายธรรมตามหน่วยงานของรัฐและสถานศึกษาและการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมการบรรยายธรรมและทำบุญตักบาตร เวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมด้านการเผยแผ่พระธรรมทูตในอำเภอเป็นประจำ การบูรณะวัดนั้นส่วนใหญ่สร้างตามความจำเป็นไม่สร้างอะไรที่เกินความจำเป็น การบูรณะนั้นทางวัดจะต้องประชุมคณะกรรมการในการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการก่อสร้างและการหารายได้เนื่องจากทางวัดไม่มีงบประมาณ ร่วมกันคัดเลือกผู้รับเหมาในการก่อสร้างวางแผนมีแบบแปลนวัดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม การออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงให้กำลังใจและสิ่งของใช้ที่จำเป็นและปัจจัยร่วมกับทางเทศบาลตำบลสาเหล็ก MOU โรงเรียนและวัดช่วยเหลือกันทุกเรื่องตลอดทั้งจิตอาสาพัฒนาให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันทำงาน การช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนได้เข้ามาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายสอดคล้องกับงานของพระครูอุดมธรรมมงคล จันทวนโณ (ทัฬหณี) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักพุทธธรรมของพระสังฆาธิการจังหวัดบึงกาฬพบว่า 1. ด้านการปกครอง ใช้หลักอธิปไตยธรรมเข้ามาบูรณาการ เพราะช่วยทำให้เกิดความเจริญในหมู่คณะ 2. ด้านการศาสนศึกษา ใช้หลักไตรสิกขา เข้ามาบูรณาการ มีศีล ฝึกฝนอบรมพัฒนาตน สมาธิ มีจิตแน่วแน่ต่อการเรียนรู้ ปัญญา ความฉลาดรอบรู้ 3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ใช้หลักสังคหัตถ์เข้ามาบูรณาการเพราะเป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น เป็นการเอื้ออาทร เกื้อกูล ทางด้านการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน 4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใช้หลักพุทธวิธีการสอน เข้ามาบูรณาการ เพราะการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ใน ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงระดับ สูงสุดทำให้ผู้เรียนนั้นมีสติปัญญามากยิ่งขึ้น 5. ด้านการสาธารณูปการ ใช้หลักพรหมวิหารเข้ามา บูรณาการ เพราะเป็นธรรมะ ประจักษ์ใจของท่านผู้บริหารและหลักภาวณา เป็นการทำให้เจริญขึ้น ทำให้ดีขึ้น มีการพัฒนากาย การพัฒนาสังคม การพัฒนาจิตใจและการพัฒนาปัญญา และ 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ใช้หลักสารณียธรรมเข้ามาบูรณาการ เป็นการสงเคราะห์ที่ให้ความช่วยเหลือต่อ สาธารณชนอันแสดงให้เห็นถึงการมีอัธยาศัยมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับงานของพระครูสถิตธรรมกิจ ติสสุวโร (สตัยา) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานควรปรับปรุงการบังคับใช้ข้อบังคับกฎระเบียบ คำสั่ง และ

การติดตามประเมินผลงาน 2. ด้านการศาสนศึกษา ควรมีจัดพัฒนารูปแบบใหม่เพื่อหาพระภิกษุสามเณรเข้ามาเรียนเข้ามศึกษาให้มากขึ้นและควรให้มีการจัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนประจำปี 3. ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระภิกษุสามเณรการศึกษาแก่นักธรรมบาลี 4. ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ควรให้มีการเผยแผ่ธรรมหลักคำสอนสร้างความเชื่อมั่น สร้างความศรัทธาทุกรูปแบบและให้เข้าถึงประชาชนทั่วไปได้ง่าย 5. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรให้มีการเผยแผ่ธรรมหลักคำสอนสร้างความเชื่อมั่น สร้างความศรัทธาทุกรูปแบบและให้เข้าถึงประชาชนทั่วไปได้ง่าย 6. ด้านสาธารณูปการ ควรก่อสร้างเท่าที่จำเป็น ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ควรเพิ่มบทบาทในการ ทำสาธารณสงเคราะห์ ให้แก่ญาติโยมมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็น ผลการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร มีองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังนี้

ด้านการปกครอง การปกครองวัดต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของวัดและปฏิบัติตามคณะสงฆ์เพื่อกำหนดกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน การปกครองโดยใช้หลักเมตตาธรรมในการปกครองเพื่อปกครองลูกและดูแลกันช่วยเหลือกัน การใช้หลักการมีส่วนร่วมและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและพระสงฆ์ในพื้นที่ในการจัดกิจกรรม

ด้านศาสนศึกษา การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละตำบลหรือในระดับอำเภอ ส่งเสริมปัจจัยและสิ่งของรวมทั้งการสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน ส่งเสริมการอ่านหนังสือด้วยตนเองและ สวดมนต์จนเกิดความแตกฉานในศัพททางพระพุทธศาสนา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนการศึกษานักเรียนในเขตอำเภอสากเหล็กทั้งพระสงฆ์และ นักเรียน มีการจัดการตั้งสนามสอบนักเรียนและธรรมศึกษาให้กับพระสงฆ์และนักเรียน ส่งเสริมในการปรับปรุง บูรณะซ่อมอาคารเรียนและสนามกีฬาตลอดถึงสิ่งอำนวยความสะดวกกับนักเรียน

ด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่ด้วยการบรรยายธรรมตามหน่วยงานของรัฐและสถานศึกษาและการร่วม กิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมการบรรยายธรรมและทำบุญตักบาตร เวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมด้านการเผยแผ่พระธรรมทูตในอำเภอเป็นประจำ

ด้านสาธารณูปการ การบูรณะวัดนั้นส่วนใหญ่สร้างตามความจำเป็นไม่สร้างอะไรที่เกินความจำเป็น การบูรณะนั้นทางวัดจะต้องประชุมคณะกรรมการในการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการก่อสร้างและการหา รายได้เนื่องจากทางวัดไม่มีงบประมาณ ร่วมกันคัดเลือกผู้รับเหมาในการก่อสร้างวางแผนมีแบบแปลนวัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม

ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงให้กำลังใจและสิ่งของใช้ที่จำเป็นและปัจจัย ร่วมกับทางเทศบาลตำบลสากเหล็ก MOU โรงเรียนและวัดช่วยเหลือกันทุกเรื่องตลอดทั้งจิตอาสาพัฒนา ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันทำงาน การช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนได้เข้ามาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการ กำหนดค่าใช้จ่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร
2. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการดำเนินงานด้านศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอสากเหล็ก จังหวัด พิจิตร
3. คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดให้มีห้องเรียนจริยธรรมสำหรับปฏิบัติธรรม
4. คณะสงฆ์ควรมีการเผยแผ่ธรรมะด้วยการมอบหนังสือธรรมะให้แก่องค์กรต่าง ๆ
5. คณะสงฆ์ควรจัดการศาสนสมบัติของวัดอย่างมีระบบ โดยมีการวางแผนผังไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน
6. คณะสงฆ์ควรมีการจัดตั้งกองทุนและเชิญชวนพุทธศาสนิกชนร่วมบริจาคทรัพย์เพื่อการสาธารณ สงเคราะห์อื่น ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรจัดตั้งทีมงานในการพัฒนางานด้านศาสนศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอสากเหล็ก จังหวัด พิจิตร
2. คณะสงฆ์ควรจัดตั้งทีมงานในการพัฒนางานด้านศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร
3. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาส พัฒนาตนเองตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการบริหารจัดการศึกษาคณะสงฆ์อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการคณะสงฆ์อำเภอ
สากเหล็ก

3. ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
แบบสัมภาษณ์ เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ
กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระครูโพธิจิตตคุณ (กิตติพงษ์ สุบุญโญ). (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ
ของคณะสงฆ์ภาค 3 (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรรมมณเฑียร กตปุญโญ (ไคว้ตระกูล). (2567). การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของ
พระพุทธศาสนา ในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก (สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสถิตธรรมกิจ ดิสสุโร (สัตยา). (2565). แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุดมธรรมมงคล จนทวนโณ (ทัฬหะ). (2567). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักพุทธธรรมของ
พระสังฆาธิการจังหวัดบึงกาฬ (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ:
ธรรมสภาและสถาบันสื่อธรรม.
- พระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล). (2561). การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์
ของอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูริย์ วิบุโล). (2554). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะภาค 16. (2547). คู่มือปฏิบัติงานคณะสงฆ์. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเจ้าคณะภาค 16.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). New York: Harper & Row.